

GGD advies bij vergunningaanvraag Polderweg 25a te Oostwold

Herziene versie

Jantien Noorda, 29 januari 2013

Aanleiding

Gemeente Oldambt heeft contact opgenomen met GGD Groningen naar aanleiding van de vergunningsaanvraag van het akkerbouwbedrijf met intensieve veehouderij aan de Polderweg 25a te Oostwold. U vraagt een aanvullende gezondheidskundige risicobeoordeling door de GGD in verband met dichtbijgelegen gevoelige bestemmingen. Het bedrijf is voornemens de vergunde varkens in te ruilen voor vleeskuikens, tot een totaal van 150.000 vleeskuikens. Hierbij blijft de omvang van het bedrijf in NGE's gelijk.

Gezondheidsaspecten vergunningaanvraag Polderweg 25a

Bij de vergunningverlening adviseert de GGD om met gezondheidsaspecten in relatie tot intensieve veehouderij rekening te houden. Het gaat hierbij om ammoniak, fijn stof, geur, geluid, biologische agentia zoals endotoxinen, communicatie en het aantal blootgestelden. Hierbij is de vergelijking van de bestaande met de toekomstige situatie in gezondheidskundig opzicht relevant. De juridische beoordeling van de vergunningsaanvraag blijft in handen van gemeente Oldambt.

Hieronder schetsen we de lokale situatie. Vervolgens gaan we in op de belangrijkste conclusies en het GGD-advies. Dit advies is gebaseerd op informatie uit het Informatieblad Intensieve Veehouderij¹, het recente Gezondheidsraadrapport², de Ruimtelijke onderbouwing³ en de 'Niet technische omschrijving milieu' van Pietersma & Spoelstra ruimtelijke ordening en milieuadviseurs (PSROM) en aanvullende gegevens van gemeente Oldambt betreffende geur in de huidige situatie, fijn stof emissie in huidige en toekomstige situatie en geluid door transportbewegingen. Daarnaast is gebruik gemaakt van ervaring van Bureau Gezondheid, Milieu & Veiligheid (de GGD'en in Brabant en Zeeland). Het document eindigt met een korte toelichting op de verschillende aspecten in relatie tot gezondheid.

Lokale situatie

De aanvraag betreft het omvormen van een gecombineerd varkens- en pluimveebedrijf naar opfok van alleen vleeskuikens. Het bedrijf is voornemens de varkensstal om te bouwen tot vleeskuikenstal (26.000 dieren) en uit te breiden met twee vleeskuikenstallen (dierbezetting van twee maal 38.250). De verbouwde en nieuwe stallen worden emissiearm uitgevoerd. Twee bestaande stallen blijven ongewijzigd, maar huisvesten in de toekomst minder dieren (van 35.000 dieren naar resp. 21.500 en 26.000), waarmee de ammoniakuitstoot afneemt.

Het bedrijf ligt nabij het dorp Oostwold, gemeente Oldambt. De dichtstbijzijnde bestemming van derden (Polderweg 25) is een varkensbedrijf met woonhuis op circa 200 meter. De eerste woning in de bebouwde kom ligt op circa 400 meter afstand.

¹ Nijdam & Van Dam, 2011. Informatieblad Intensieve Veehouderij en Gezondheid - Update 2011. GGD Nederland-werkgroep intensieve veehouderij en gezondheid.

<http://www.ggd.nl/static/filebank/3f4cdbd23e569b8c3fccab0778c6700e/update-informatieblad2011.pdf>

² Gezondheidsraad. Gezondheidsrisico's rond veehouderijen. Den Haag: Gezondheidsraad, 2012; publicatienummer 2012/27

<http://www.gezondheidsraad.nl/sites/default/files/201227Gezondheidsrisicoveehouderijen.pdf>

³ Veenstra. Ruimtelijke onderbouwing ten behoeve van de uitbreiding van een akkerbouwbedrijf met intensieve veehouderij aan de Polderweg 25a te Oostwold. Drogeham: Pietersma & Spoelstra ruimtelijke ordening en milieuadviseurs, november 2012 (projectnummer 64680/V3/TV/JP/405)

Conclusies

GGD Groningen is positief dat er vanuit de gemeente Oldambt actief om gezondheidsadvies is gevraagd bij deze vergunningsaanvraag. Hieronder zetten we onze conclusies op een rij.

Op basis van de aangeleverde gegevens stellen we vast dat de voorgenomen uitbreiding:

- leidt tot een *afname van ammoniakuitstoot* (8%).
- leidt tot een *toename van fijn stof emissie*, het betreft bijna een verdubbeling. In de nieuwe situatie lijkt het bedrijf maximaal een beperkte bijdrage te leveren ten opzichte van de achtergrondconcentraties. Gezien de te verwachten samenstelling van het fijn stof betekent de verdubbeling van de uitstoot mogelijk een verhoogde emissie van biologische agentia verbonden aan dit fijn stof, zoals endotoxinen.
- leidt tot *afname van geuremissie*. De afgenomen ammoniakuitstoot draagt hier waarschijnlijk positief aan bij, evenals de kadaverkoeling. De verwachting is dat eventuele geuroverlast voor omwonenden hiermee in de toekomstige situatie wordt beperkt. De geurbelasting op de nabijgelegen gevoelige locaties blijft beperkt tot onder de nationale normen, zowel binnen als buiten de bebouwde kom.
- leidt tot een *toename van de geluidsemissie* door verkeersbewegingen en ventilatoren. De maatregelen aan de ventilatoren en de beperkte toename van verkeersbewegingen maken het aannemelijk dat er geen merkbare toename van geluidbelasting zal plaatsvinden.

Daarbij merken we nog het volgende op over *biologische agentia*.

- De omvorming naar alleen vleeskuikenbedrijf is in theorie gunstig, omdat tussen varkens en pluimvee overdracht van influenza A virus kan plaatsvinden. Door deze overdracht kunnen nieuwe griepvirussen ontstaan, waartegen mensen geen afweer hebben.
- De Gezondheidsraad heeft vastgesteld dat het niet bekend is tot welke afstand mensen in de omgeving van veehouderijen verhoogde gezondheidsrisico's lopen. GGD Nederland hanteert uit voorzorg een afstandsadvies van 250 meter tot gevoelige bestemmingen zoals woningen, gebaseerd op in onderzoek aangetroffen verhoogde fijn stof- en endotoxineconcentraties. In deze situatie wordt hieraan voldaan.
- In het bijzonder bij pluimveebedrijven kan in de nabije omgeving de endotoxineconcentratie verhoogd zijn. Wetenschappelijk is er nog onduidelijkheid over de eventuele negatieve gezondheidseffecten van deze lage blootstellingsniveaus. Maatregelen om emissie van deeltjes uit stallen terug te dringen met best beschikbare technieken zijn vanuit volksgezondheidsoogpunt van belang.

Advies

Op basis van de beschikbare gegevens heeft GGD Groningen de scenario's van de huidige en de toekomstige situatie zo goed mogelijk vergeleken.

Voor de hindergevoelige milieuaspecten geldt dat de geluidsbelasting voor de omgeving nagenoeg gelijk blijft en dat de geurbelasting afneemt. Afgaande op de berekeningen wordt voor geur zelfs binnen de bestaande normen een verbetering gerealiseerd. Dit schatten wij als gunstig in voor de volksgezondheid en voor de beperking van eventuele hinder van omwonenden.

De betekenis van de toegenomen fijn stof emissie is met de huidige kennis moeilijk gezondheidskundig te interpreteren. De algemene kennis over de gezondheidsrisico's van fijn stof is vooral gebaseerd op stedelijk fijn stof, dat zeer verschilt van fijn stof rond om veehouderijen. Fijn stof uit stallen bevat grovere fracties en meer biologische agentia, zoals endotoxinen. De huidige luchtkwaliteitsnormen zijn gebaseerd op gegevens over stedelijk fijn stof. De verwachte fijn stof concentraties blijven in de toekomstige situatie ruim onder de luchtkwaliteitsnorm voor fijn stof. Het is echter onbekend in hoeverre het vigerende beleidskader de gezondheidsrisico's rondom veehouderijen beheerst.

Ter bescherming van de volksgezondheid lijkt het daarom nuttig om enerzijds een bepaalde afstand te behouden tussen veehouderij en gevoelige bestemmingen en om anderzijds de emissie van deeltjes te beperken, zo goed als redelijkerwijs mogelijk is.

Van PSROM heeft de GGD begrepen dat de communicatie verloopt volgens de gebruikelijke wegen, namelijk publicatie met een wettelijke inzagetermijn. Onze ervaring is dat communicatie beïnvloedt hoe overlast ervaren wordt. Actieve communicatie en het betrekken van omwonenden kan bijdragen aan maatschappelijke acceptatie. De GGD adviseert de gemeente Oldambt een passende communicatiewijze te zoeken en met de omwonenden te communiceren over de huidige en toekomstige situatie.

Korte toelichting gezondheidsaspecten in relatie tot intensieve veehouderij

Ammoniak

De voorgenomen uitbreiding gaat samen met afname in emissies van ammoniak van circa 8%. De nieuwe stallen hebben per plaats een lagere ammoniakemissie dan de oudere stallen. De verlaging van de dierbezetting in de bestaande stallen draagt bij aan de afgenomen ammoniakemissie. In de omgeving worden in deze situatie geen effecten op de mens verwacht door ammoniak. Wel draagt de emissie van ammoniak bij aan de vorming van secundair fijn stof en geur (zie verder).

Fijn stof

De voorgenomen uitbreiding leidt tot toename in emissies van fijn stof. Over het algemeen is fijn stof belasting afkomstig van pluimvee groter dan die van varkens. In dit geval betreft het ongeveer een verdubbeling van de uitstoot.

Voor het beoordelen van gezondheidseffecten van fijn stof zijn zowel de hoeveelheid fijn stof als de samenstelling van de stofdeeltjes van belang. Ten aanzien van de hoeveelheid fijn stof blijkt uit de fijn stof berekening van de Ruimtelijke onderbouwing dat verwachte concentraties (circa 21-22 $\mu\text{g}/\text{m}^3$) ruim onder de luchtkwaliteitsnorm voor fijn stof blijven (daggemiddelde norm 50 $\mu\text{g}/\text{m}^3$), en ook binnen de verwachte achtergrondconcentratie van 20-25 $\mu\text{g}/\text{m}^3$. In deze situatie lijkt het bedrijf daarom maximaal een beperkte bijdrage te leveren ten opzichte van de achtergrondconcentratie.

De samenstelling van fijn stof is variabel. Fijn stof uit stallen bevat grovere fracties en meer biologische agentia (zie verder) in vergelijking met fijn stof afkomstig van verkeer. Over de 'deeltjescocktail' in deze situatie zijn vanzelfsprekend geen gegevens bekend, maar het fijn stof zal naar verwachting biologische agentia bevatten. De verdubbeling van de fijn stof uitstoot betekent mogelijk ook een verhoogde emissie van biologische agentia verbonden aan dit fijn stof. Maatregelen om emissie van deeltjes uit stallen terug te dringen met best beschikbare technieken zijn daarom vanuit volksgezondheidsoogpunt van belang.

De algemene kennis over de gezondheidsrisico's van fijn stof is vooral gebaseerd op stedelijk fijn stof. De Gezondheidsraad heeft recent vastgesteld dat dit stedelijk fijn stof te zeer verschilt van fijn stof rond om veehouderijen om als basis te kunnen dienen voor een risicoschatting voor de gezondheid. Ook de huidige luchtkwaliteitsnormen zijn gebaseerd op gegevens over stedelijk fijn stof. Het is daardoor onbekend in hoeverre het vigerende beleidskader de gezondheidsrisico's rondom veehouderijen beheerst.

Geur

Geur heeft als direct effect hinder. Daarnaast hangt blootstelling aan geur samen met lichamelijke klachten en verstoring van activiteiten. Hoe hinderlijk mensen een geur vinden hangt van veel factoren af. Gewenning, tijdstip en vermijdbaarheid van de blootstelling spelen een belangrijke rol. Of de hinder ook tot gezondheidsklachten leidt, is persoonsgebonden en afhankelijk van de persoonlijke 'stressverwerking' ofwel 'coping'.

De voorgenomen uitbreiding leidt tot afname van geuremissie. De afgenomen ammoniakuitstoot draagt hier waarschijnlijk positief aan bij, evenals de kadaverkoeling. De verwachting is dat eventuele geuroverlast voor omwonenden hiermee in de toekomstige situatie wordt beperkt in vergelijking met de huidige situatie. Bij de dichtstbijzijnde geurgevoelige locatie (Polderweg 24) neemt de gemodelleerde geurbelasting bijvoorbeeld af van 2,3 naar 1,6 OU/ m^3 .

In de landelijke wetgeving wordt binnen de bebouwde kom een geurbelasting van 2 OU/m³ aanvaardbaar geacht. Dit komt overeen met 12% geurgehinderden. Voor het buitengebied geldt 8 OU/m³ (29% geurgehinderd). Uit de berekeningen blijkt dat de geurbelasting op de nabijgelegen gevoelige locaties naar verwachting beperkt blijft tot onder de nationale normen voor binnen en buiten de bebouwde kom in niet concentratiegebied, net als in de oude situatie.

Geluid

Uit de Ruimtelijke onderbouwing blijkt dat de geluidsemissie enigszins zal toenemen door meer transportbewegingen en meer ventilatoren. Wat betreft de ventilatoren valt uit aanvullende gegevens van gemeente Oldambt af te leiden dat deze worden omkast en afzijdig zijn gericht van dichtstbijzijnde omliggende bebouwing. Wat betreft de transportbewegingen blijkt dat er (worst case) maximaal eenmaal per acht weken 8 vrachtwagens extra per etmaal verwacht worden, van 51 nu naar 59 straks. In werkelijkheid verspreidt dit verkeer zich in de tijd. De beperkte toename in transport en de maatregelen aan de ventilatoren maken het voor de GGD aannemelijk dat er geen relevante toename van geluidbelasting zal plaatsvinden.

Biologische agentia

Zoönosen zijn infectieziekten die van dieren op mensen kunnen overgaan. Voor omwonenden zijn vooral de via de lucht overdraagbare aandoeningen van belang. Zoönosen die via direct contact worden overgedragen zijn van belang voor de gezondheid van mensen in de stal. Sommige zoönosen bij pluimvee worden via de lucht overgedragen zoals influenza en psittacose. Andere zoönosen worden vooral overgebracht via voedsel of direct contact met de dieren zoals E. coli, campylobacter, salmonella, vlekziekte en multiresistente bacteriën zoals ESBL en MRSA. Goede hygiëne kan verspreiding voorkomen. In de huidige situatie verblijven varkens en pluimvee op eenzelfde bedrijf. De bedrijfswijziging (alleen vleeskuikens) is gunstig gezien de theoretische mogelijkheid van het ontstaan van nieuwe griepvirussen door combinatie van influenza A van varkens en pluimvee.

Endotoxinen zijn deeltjes van de celwand van Gram-negatieve bacteriën. Blootstelling kan leiden tot ademklachten en griepachtige verschijnselen. Tot op enkele tientallen meters afstand van (in het bijzonder) een pluimveebedrijf kan de endotoxineconcentratie verhoogd zijn. Uit onderzoek blijkt dat op 250 meter afstand nog verhoging van endotoxinen is gemeten ten opzichte van de achtergrondconcentratie. De Gezondheidsraad acht het echter te vroeg om een uitspraak te doen over de eventuele negatieve gezondheidseffecten van deze lage blootstellingsniveaus. GGD Nederland hanteert uit voorzorg een afstandsadvies van 250 meter tot gevoelige bestemmingen zoals woningen, gebaseerd op in onderzoek aangetroffen verhoogde fijn stof- en endotoxineconcentraties.

Communicatie

Het is belangrijk om goede burens te blijven als burgers en agrariërs. Dit beïnvloedt sterk hoe hinder ervaren wordt. Communiceer over de huidige en toekomstige situatie en over genomen maatregelen met de inwoners. De ondernemer kan bijdragen aan maatschappelijke acceptatie door te vertellen waarom dit stalsysteem gekozen is. De gemeente kan een rol spelen door duidelijk aan te geven hoe ze gekomen is tot het huidige beleid.

Aantal blootgestelden

In de beschikbare gegevens is niet duidelijk geworden hoeveel omwonenden (mogelijk) blootgesteld worden aan de verschillende milieuaspecten, zowel in de huidige situatie, als in het scenario van de voorgenomen ontwikkeling.